

o libertate deplină, smulșă, prin jertfe necurmăte, asupritorilor din afara și dinlăuntru hotarelor. Luptă copleșitoare, prin sfânta îndărătnicie care, cu singele tuturor generațiilor, fără excepție, a păstrat întru lumină o țară, un popor, o limbă, un suflet de neconfundat. O metaforă unică, de mare generozitate, plină de virtualități plastice, vizualizează fericit ideea permanenței. Ni s-a țesut povestea unui codru. Bătrîn ca vremea și tînăr ca fiecă nouă primăvară. Stufos, încărcat și, totuși, împărțind tain de frumusețe, de slavă, de neuitare pînă și celei mai mărunte ramuri, dintre miriadele care-l compun. Frunzele cad, luptătorii cad, codrul rămîne, neamul luptător rămîne. Viziunea plastică nu calchiază viziunea poetică, ci o potențează; frunzișul nu exaltă splendoarea clorofilei, ci răbdarea pîndei prelungi, cenușii. Griul acesta, fundamental, pilpîie în sute de tonuri, se lasă străpuns de razele lunii, se deschide cîte unui luminîș de taină aurie, mărunț, dar cu atît mai prețios, altă dată îngăduie licărul de vis pe cîte o frunză care devine, fascinant, albastră... De departe, numai de foarte departe pare codrul să poarte culoarea cenușii; mai de aproape, însă, vezi lămurit ce forță se ridică, spre noi,

din ceața timpului trecut. De aproape vezi și fețele celor ce-au fost. Mulți. Cîtă frunză, atîta omenime. Anonimi, fiecare justificat de semenii, cu rădăcinile amestecate în pămîntul de dedesubt, toți acești ostași au priviri concentrate, cu care ne caută. Din innumerații lor mulțime, crește învingătorul cel mare. Mai bine spus, prin transparența trupului său se străvăd toți. De o parte și de alta a căii istorice, pe scuturi roșii, cîteva mari efigii, ca niște titluri de capitate: Traian și Decebal, Ștefan și Mihai, Tudor Vladimirescu și Nicolae Bălcescu. O emblemă solară, cu imense vârtejuri de energie înscrise între patru unghiuri drepte, încunună, fără emfază, această operă închinată eroismului — ștafetă prin douăzeci de veacuri.

Așadar, din firul de lină al mioarelor, Teatrul Național a dobîndit două comori, care fac cîinste artei și ne proclamă solidari cu pilaștrii ideali, nesupuși morții. N-ar mai trebui decît să sărutăm, cu adîncă recunoștință, mina femeilor țesătoare și să murmurăm numele lor: o Radă și o Rădiță, o Nană, o Marie, o Salomee, o Ioană, o Viorică și o Ancă, și iarăși o Mărie...

Din cronica începuturilor...

● In 1843, „Comisiunea pentru clădirea Teatrului” alege, pentru ridicarea Teatrului Național, un loc de casă în mahalaua Krefulescului (pe larg, istoria locului, în fermecătoarea carte a lui Cretzianu, „Podul Mogoșoaiet”) ● In seara de 31 decembrie 1852 are loc deschiderea solemnă a „Teatrului celui Mare”, cu vodevilul Zoe sau Un amor românesc, tradus de Boerescu, cu muzica lui Wachmann, Flautistul Folz a executat, în deschidere, o doină din uvertura Claca țărănească. ● Teatrul s-a numit „cel Mare”, termenul de „Național” fiind considerat, de către stăpînire, primejdios. Totuși, pe așezate teatrului apărea adevărată titlatură; iar marele Al. Odobescu avea să înscrie, curajos, pe frontispiciul teatrului, în timpul directoratului său, la 1875, cuvîntul „Național”! ● Millo, la București, în 1854, este pus

Cel ce stăruie asupra istoriei Teatrului Național din București înțelege, în primul rînd, ce nobilă dăruire i-a animat pe urgisiții slujitori ai primei generații profesioniste de actori, pentru înfîșirarea scenei naționale. Colecțiile de manuscrise, presa, și, tot mai rar, memoria orală, transmit — celui ce știe să asculte — ecourile unor vremi de mult centenare.

în situația de a accepta intrările de favoare în loji. Se despăgubea — de voie, de nevoie —, de această impusă generozitate, de la cei din staluri, care plăteau „cu mărunțea”. ● Moment dificil pentru tînăra instituție — povara concesiunilor străine. Impresarul italian de operă Papanicola, supranumit Papanicolacco, îi inspiră lui Hasdeu o butadă mult gustată în epocă: „Într-adevăr, se potrivește, Papanicola ne papă colacul și ni-l papă de multă vreme! Tot împotriva plăgii concesiunilor străine, C. Bolliac scria, în 1869, în „Trompeta Carpaților”: „Ciudat lucru! (...) pe cînd nu aveam teatru zidit, aveam teatru, și de cînd am zidit Teatrul nu mai avem teatru!” ● La sfîrșitul întreprizei de patru ani a teatrului, Millo datora, în iunie 1859, numai trupei și personalului admi-

nistrativ, 700 de galbeni! ● Vineri, 9 august 1857, apare ziarul „Românul”, condus de C. A. Rosetti, frunză al revoluției de la 1848, dar și fervent iubitor de teatru, viitor director al Teatrului celui Mare (Național). In prima sa cronică teatrală, el mărturisește că a alergat cu nerăbdare să revadă, „după nouă ani de esiliu, teatru meu național, la a căruia nascere am asistat sau, ca să zic mai drept, cu care m-am născut de-odată, căci cu dînsul am ieșit pentru întîia oară în lume” (aluzie la spectacolele „Filarmonicii” de la 1834 — n.n.). ● Parlamentul ia în discuție proiectul legii pentru înființarea Societății Dramatice și formulează precis statutul Societății, la 29 iunie 1877, prin Regulamentul privitor la teatre și cafenele-concert.

I. N.